

ACC. N:R M. 15330 : 1-10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Blekinge* ..... Upptecknare: *Telefonist Knut Anderson, Torhamn*
Härad: *Östva* ..... Berättare: *Selma Anderson, "*
Socken: *Torhamn* ..... Berättarens yrke: *fisharehustru*
Uppteckningsår: *1961* ..... Född år *1893 i Ungskäv, Torhamns sn.*

Gudstjänst och nattvardsgång. s. 1-10. LUF 107

17/5-61

Skriv endast på denna sida.

Aug 107

Vår kyrka: Torhamns kyrka (Statskyrkan)
En större frikyrklig väckelse ägde rum
i Östra Härad, Torhamns socken. Det var
vintern 1888-89 som denna väckelse
ägde rum. Den frikyrkliga predikanten
som då gästade socknen var August
Andersson även kallad "Häst-August".
August Andersson hade även tidigare
besökt Torhamns socken, men först nu
bröt väckelsen igenom på allvar.
Som en följd av denna väckelse
byggdes inke mindre än tre bönhus,
nämligen bönhusen i Allanäs, Truseryd
och Gisslevik. De två sistnämnda
bönhusen byggdes år 1889. Bönhuset
i Allanäs tillkom dock några år senare.
Kyrkoherde i Torhamn var Hans Nedin,
Allt enligt uppgifter i "Boken om Häst-August"
av Gunnar Olén.

Gudstjänsten.

Högmässogudstjänsten kallades mässa.
De övriga gudstjänsterna kallades:
offersång = julotta, aftonsång = aftonguds-
tjänst.

Härifrån Torhamns skärgård besökte
man Torhamns kyrka, inte varje
söndag, men när vädret var lämpligt
att med segel-båt laga sig den
omkring 1 mil långa vägen till
Torhamn så gjorde man detta då
och då om söndagarna.

(Samt givetvis vid särskilda tillfällen)

Då foro både vuxna, barn och ung-
dom till Torhamns kyrka.

Angående husbonde och tjänstefolkets
kyrkogång får jag säga att detta mest
gällde bondehemmen (landsbygden)

1. Julottan var den mest betydelsefulla gudstjänsten.

Vi har hört talas om att Torhamns sockenbor foro till Karlskrona för att höra prästen där.

Mannens klädsel, då han gick i kyrkan, var svart kostym.

Kvinnans klädsel, då hon gick i kyrkan var svart silke-skarlett och svart kofta - ~~stickad~~ ~~hoja~~, samt svartkjol. Barnens klädsel då de följde med sina föräldrar i kyrkan är oss icke så väl bekant, men bekant är att barnen fingo sina första höglidskläder först vid sin konfirmation! Pojkarna fingo då svart kostym, och flickorna svart lång klänning. (Höglidsdräkter, kyrkodräkter)

Från vår skärgård seglade man,
under den isfria tiden, i sina
segelbåtar till kyrkan. När
isen låg spegelblank över fjärd-
arna så hände det att karlarna
band på sig sina skridikor och
åkte upp till söndagens mässa.
Det hände, givetvis, att man
stod och samtalade med de
övriga församlingborna, på
kyrkbacken och annorstädes.
Om de sup-seder i samband
med kyrkogången, som efterfrågas,
känner vi icke till något.
Vi vet emellertid att befolkningen
allmänt hade stor respekt för
Gud och Guds ord, och hade stor
respekt för sabbatsdagen och helgade
den.

Ofta hölls husandakt i hemmen,
husfadern läste då högt för
husets folk, ur bibeln och
psaltillan. Obs. att de förhållanden
som jag här skildrar allt gäller
gamla liden. Nuförtiden besöker
skärgårdsborna, mestadels, endast
kyrkan vid särskilda tillfällen
ex. vis konfirmation, Julotta eller
andra högtidliga tillfällen samt,
givetvis, begravningar.

Föru i liden däremot, ^{var folket} ~~mera~~ intress-
erade av sin kyrka, som jag förut
nämnt, ty folket här ute på
öarna, i Torhamns skärgård, var
ett allvarligt och varmt religiöst
sådant. Grannvärdnaden var den
bästa tänkbara.

Man ordnade det så att man kom i
tid till Guds tjänsten. Man gjorde
sällskap till kyrkan. Efter vad vi
vet förekom icke något sväsen i
eller utanför kyrkan. Om bänkför-
delningen har jag intet att berätta.
Angående uppvärmningen av kyrkan,
kan nämnas att man eldade i kamin.
Vi har hört talas om att kyrkvaktmäst-
aren före kallades för "kyrkstöten",
emedan dåtidens predikningar så
kunde bli så långa att en del personer
kunde sitta och somna i bänkarna,
"Kyrkstöten" gick då omkring och
stötte till de sovande, så de vaknade.
Därav fick han sitt namn "kyrkstöten".
En del kvinnor hade s. k. "~~s~~ampdosor"
d. v. s. en dosa av metall innehållande

en parfymerad svamp, vilken man
luktade på för att jiggga upp sig litet
under predikningarna. Det var fina
bond-kvinnor som hade dylika "svamp-
dosor" med sig, och som en särskild
ymnelse lät man då den bredvid
sittande lukta på "svampdosan".

Kvinnorna voro högtidsklädda, då
voru de också klädda i sina svarta
scharletter av silke och med långa frans.
En del kvinnor hade s. k. "krydd-
kvastar" med sig i kyrkan, d. v. s.
buketter då vanligtvis av kinnian
och lavendel. Att ha en "kryddkvast"
med sig i kyrkan ansågs också som
fint bland kvinnorna. Några minnen
av störande intermezzon i, eller
utanför kyrkan känner vi icke till.

Granar och levande ljus prydde kyrkan vid Julloftan. Vid Bröllopp smyckades kyrkan med björkar och blommor.

Vid Gudstjänsterna reste sig församlingensborna efter kyrkans ritual.

I min barndom fanns orgel i Torhamns kyrka, denna orgel skulle krampas, sålunda fanns det en person i Torhamns socken, som fjäntgjorde som orgelkrampare. Prästens fru spelade på orgeln - organist -.

Klockare fanns också, han ledde sången, och reste med prästen på husförhör. Av gammalt sjöng man psalmerna långstavigare än nu. Alla sjöngo gemensamt, -allsång-

Kollekten upptogs genom hävgång,
och så sker fortfarande i Torhamns
kyrka. Tjälva häven var av
mörkröd sammet, skaffet av trä.
Kollekten togs upp av kyrkovaktmäst-
aren.

Prästen och klockaren reste ut i
socknen och höll husförhör.

En gång om året gästade de skär-
gården. Ett sådant husförhör till-
gick så att prästen uppmanade
sina församlingar att läsa ett
vers ur Bibeln, vidare förhörde
han dem i Kvistendomskusken
- katekesen.

Prästen bjöds på kaffekalas, och
allt öfolket samlades.

Nattvardsgången.

Nattvardsgång - skriftermål - har
skett och sker efter kyrkans ritual.

En gång årligen inbjudes Torhamns
äldre församlingsbor, numera, till "De gamlas
dag" och i samband med detta inbjud-
es de också till nattvardsgång.